

OKUŽBA S HIV V SVETU, EVROPI IN SLOVENIJI

Svet

Po ocenah UNAIDS-a (www.unaids.org) se je v letu 2004 s HIV okužilo 4,9 milijona ljudi. Tako je skupno število ljudi, okuženih s HIV, v letu 2004 doseglo že 39,4 milijonov. Pandemija aidsa je v preteklem letu pomorila 3,1 milijona ljudi.

Število ljudi, živečih s HIV okužbo, je po svetu med letoma 2002 in 2004 naraščalo v vseh območjih, najbolj izrazito pa v Vzhodni Evropi, Vzhodni in Centralni Aziji. V Vzhodni Aziji je v tem obdobju število okuženih naraslo skoraj za 50%, zlasti zaradi hitro rastoče epidemije na Kitajskem. V Vzhodni Evropi in Centralni Aziji so poročali leta 2004 o 40% več okuženih kot dve leti prej. Vzrok tega trenda je trdovratna ukrajinska epidemija in nenehno naraščanje okuženih v Ruski federaciji. Najhuje prizadeto je še zmeraj območje Podсахarske Afrike, kjer živi malo manj kot dve tretjini vseh okuženih (25,4 milijonov ali 64%) in več kot tri četrtine vseh okuženih žensk (76%).

Evropa

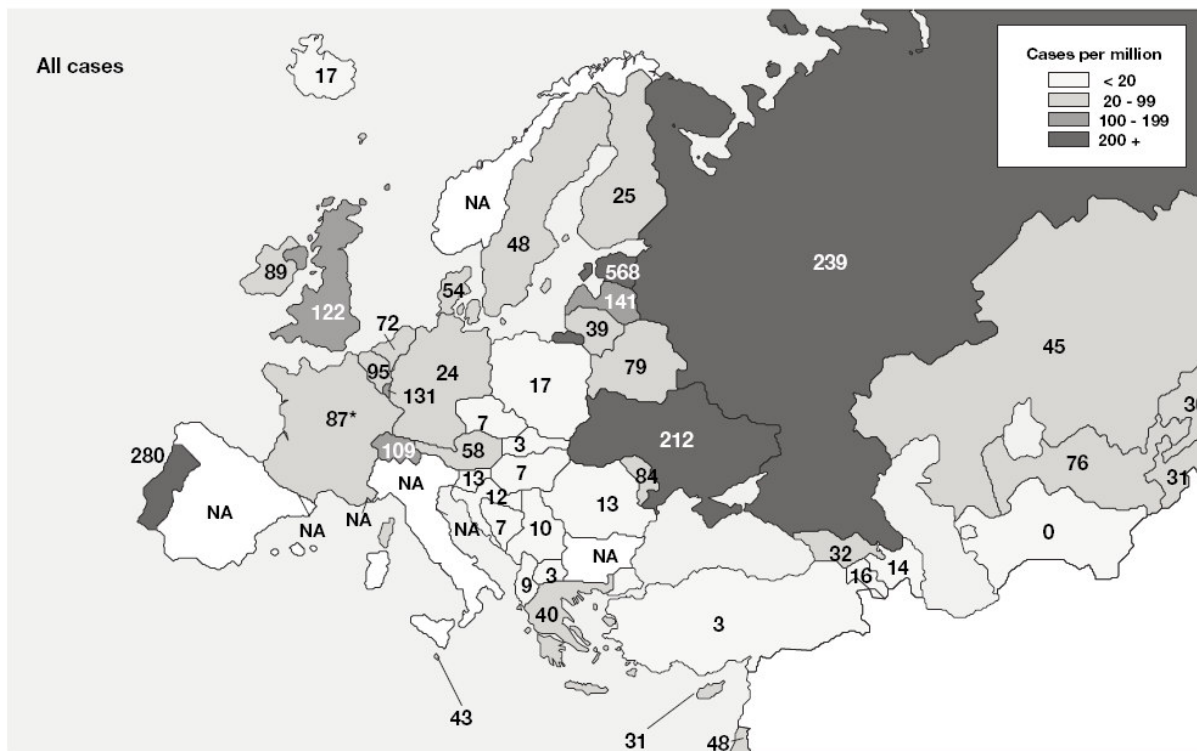
Poročanje o novo prepoznanih okužbah s HIV je pomembno orodje epidemiološkega spremljanja epidemije okužb s HIV v Evropi. Podatke zbirajo v evropskem kolaborativnem centru EuroHIV (www.eurohiv.org). Odkar je na voljo visoko aktivno protiretrovirusno zdravljenje (highly active anti-retroviral therapy, HAART), je to poročanje postopoma dopolnilo epidemiološko spremljanje aidsa, ki ne more odražati trendov okužbe s HIV.

Vse države še niso uvedle prijave okužb s HIV (npr. Italija, Španija). Svoje podatke v evropsko bazo EuroHIV pošilja tudi Slovenija, kar nam omogoča primerjavo ocen bremena okužbe s HIV in trendov v naši državi z drugimi. Ti podatki so odvisni tudi od števila izvedenih testov na HIV okužbo, ki je različno po državah. Z 11 testi na 1000 prebivalcev v letu 2004 se Slovenija uvršča na sam evropski rep. Primerljivih 10 testov na 1000 prebivalcev imajo še: Albanija, Armenija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Gruzija, Grčija, Irska, Makedonija, Poljska, Srbija in Črna gora in Tadžikistan.

V letu 2004 smo na področju Evrope (geografsko območje, opredeljeno pri SZO, ki vključuje tudi države osrednje Azije, 52 držav), zabeležili skupno 71 755 novo prepoznanih primerov HIV okužbe (brez podatkov iz Italije in Španije) ter 10 855 primerov aidsa (Slika 1).

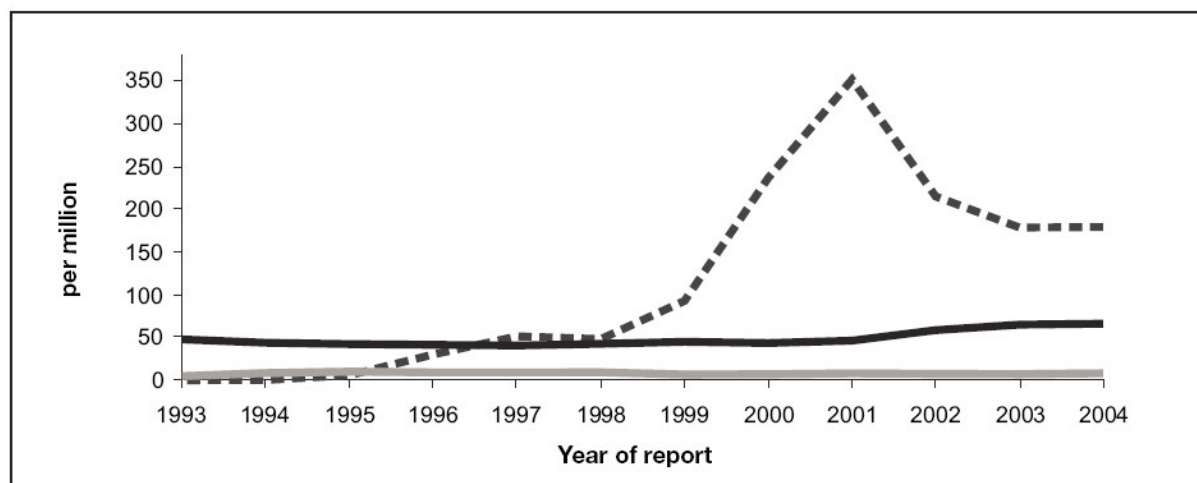
Konec leta 2004 je v Evropi, definirani po SZO, živelo 633 770 ljudi z okužbo s HIV, v Evropski uniji 204 587 (brez podatka za Španijo in s podatkom iz 2003 za Italijo). Aids pa je imelo 294 571 ljudi, v Evropski uniji 262 962 ljudi. Leta 2004 je epidemija aidsa v Evropi pomorila 163 831 ljudi, od tega 147 788 v Evropski uniji.

Od leta 2003 se je v evropskih trendih okužb s HIV spremenilo le malo (72 843 prijavljenih primerov). Največ, 70 % primerov v letu 2004, so ugotovili na Vzhodu, 28% na Zahodu in le 2% v Centralni Evropi (Slika 2). V 23-ih državah Evropske unije (izvzeti sta Italija in Španija, za kateri ni podatkov) so ugotovili 21 164 novih primerov okužbe s HIV, kar predstavlja 29%.

Slika 1. Novo prepoznane okužbe s HIV na milijon prebivalcev v letu 2004

Evropa (kot jo definira SZO), povzeto po EuroHIV: HIV/AIDS Surveillance in Europe: End-year report 2004

Slika 2. Novo prepoznane okužbe s HIV v letih 1993-2004

polna črna črta Zahodna Evropa, črtkana črta Vzhodna Evropa, siva črta Centralna Evropa, ordinata število na milijon, abscisa leto poročanja; povzeto po EuroHIV: HIV/AIDS Surveillance in Europe: End-year report 2004

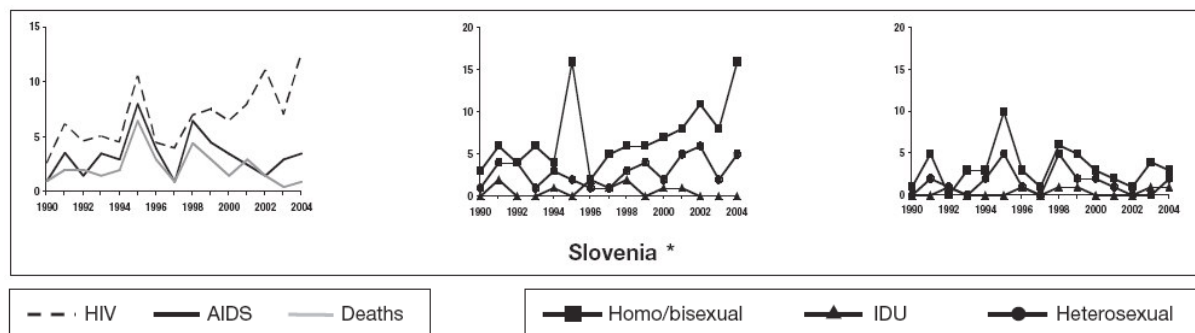
Na Vzhodu Evrope je število novo prepoznanih okužb s HIV doseglo vrh leta 2001 (98 555 primerov). Od takrat je novih okužb manj, okoli 50 000 primerov v letih 2003 in 2004, med kategorijami izpostavljenosti pa tukaj prevladujejo injicirajoči uporabniki drog, čeprav delež okuženih s heteroseksualnimi spolnimi odnosi narašča. O najvišji stopnji okužb so v Evropi leta 2004 poročali v dveh baltiških državah (568 primerov na milijon prebivalcev v Estoniji, 141 primerov na milijon v Latviji) in na Portugalskem (280 primerov na milijon).

Od skupno 10 855 ugotovljenih primerov aidsa v letu 2004 so jih 66% (7 199) ugotovili na Zahodu, 28% na Vzhodu in 6% v Centralni Evropi. Skupno število primerov aidsa se je v preteklih letih postopno zmanjševalo, vendar pa je izrazito naraslo na Vzhodu – za 39% od leta 2003; s podobno tendenco naraščanja tudi leto prej, od 2002 (+ 40%).

Po izločitvi 4 874 primerov okužb z virusom HIV v Evropi, kjer ni bilo poročila o kategoriji izpostavljenosti, se je največ okužb, 56%, zgodilo s heteroseksualnim stikom; 31% okuženih je bilo v skupini homo ali biseksualnih moških in 12% je bilo v skupini injicirajočih uživalcev nedovoljenih drog.

Slovenija

Slovenija ostaja ena redkih držav, kjer je okuženih s HIV še relativno malo. Kljub temu je bila prijavna incidenca novo prepoznanih okužb s HIV leta 2004 najvišja doslej in sicer 12,5 na milijon prebivalcev. V lanskem letu je bilo 25 novo prepoznanih in prijavljenih okužb s HIV; v letu 2005 pa le do konca septembra že 26. Predvidevamo, da je v Sloveniji s HIV okuženih nekaj 100 ljudi, kar je manj kot ena oseba na 1000 prebivalcev.

Slika 3. Trendi v novo prepoznanih okužbah s HIV, primerih aidsa in smrti zaradi aidsa v Sloveniji v obdobju 1990 – 2004, podatki do decembra 2004;

prva slika: HIV okužbe, primeri aidsa in smrti zaradi aidsa, druga slika: HIV okužbe v treh skupinah prenosa, tretja slika: primeri aidsa v treh skupinah prenosa, IDU – injicirajoči uporabniki drog, povzeto po EuroHIV: HIV/AIDS Surveillance in Europe: End-year report 2004

V Sloveniji so novi primeri okužb nekoliko drugače razporejeni po kategorijah izpostavljenosti kot v Evropi. V letu 2004 je bilo med 25-imi novimi okužbami s HIV 16 homo ali biseksualnih moških, kar je 64%. Leta 2005, ko je bilo do septembra 26 prijavljenih primerov, pa je ta delež narasel na kar 81% (21 primerov), kar kaže, da so homo ali biseksualni moški pri nas najbolj prizadeta skupina. Podobno kot v Sloveniji je v državah Zahodne Evrope okužba homo ali biseksualnih moških najpogostejši način okužbe na Danskem, Nizozemskem, v Nemčiji in Grčiji.

Po razpoložljivih podatkih se hitro širjenje okužb med inicirajočimi uživalci drog in njihovimi spolnimi partnerji v Sloveniji še ni začelo.

Razvoj epidemije v prihodnosti bo odvisen predvsem od velikosti različnih skupin prebivalcev z višje tveganim spolnim vedenjem, stopnje spolne aktivnosti v teh skupinah, hitrosti oblikovanja novih partnerskih zvez, pogostosti nezaščitenih spolnih odnosov in obsega mešanja teh vedenjsko različnih skupin. Poleg tega bo razvoj epidemije odvisen tudi od velikosti skupine, ki injicira prepovedane droge, obsega souporabe pribora za injiciranje in tudi obsega heteroseksualnega mešanja injicirajočih uživalcev drog z neuživalci.

I. Jakopanec, Z. Kastelic, I. Klavs

Viri:

1. Klavs I, Kastelic Z. Prijavljeni primeri aidsa in okužb s HIV v Sloveniji do 30. 9. 2005. Inštitut za varovanje zdravja RS. Ljubljana, 2005. (<http://www.ivz.si>.)
2. HIV/AIDS surveillance in Europe. End-year report 2004. 2004, No. 71. EuroHIV. Institut de veille sanitaire (InVS). <http://www.eurohiv.org>
3. AIDS epidemics update 2004. UNAIDS. <http://www.unaids.org/wad2004/report.html>